

הלכות ראש השנה סימן תקפד

באר הגולה

ב עמיתו קטין
הסב ג גם זה צמחיו
שם ד ברימא מנלך
ליא. נפיש נרו"ו קפי
שעתהו נפשו
קראש השנה
ה פודרי סטור פרי
קפא וראש השנה
מחורושקמי פרי ז
זיתא ו תולה אצורי שם, וקמב פתרימיה הלשון סימן וסה מלוש דין תקפד. בריה זכריתא וצוקת זיתא

(ג) על הסדר, (ד) ואם הוא שבת אין אומרים אותו (וי"ק פ"ד דריה וריב"ש סימן תקכ"ו). [*] ובאריכות בפייטנים ותפלות (ה) עד (ג) [ג] תפלות (מהרי"ל): **ב** ימוציאין שני ספרי תורה, באחד קורין יחמשה (ו) מ"וה' יפקד את שנה" עד ויהי אחר הדברים האלה", ואם הוא שבת קורין בו (ז) שבועה, ומפסיר קורא בשני בפרשת פינחס "ובחדש (ח) השביעי" ומפסיר "ויהי איש אחד מן הנרמתיים" עד "ויהם קרן משיחו": הגה ויש מקומות שגוהגים לקרות (ט) התוקע ממנין החמשה העולים לספר תורה (כל בו): **ג** הבני אדם החברשים בבית האסורים אין מביאין אצלם ספרי תורה אפלו בראש השנה ויום הכפורים. (י) וצען לעיל סוף סימן קלה): **ד** (ז) [ז] מלין

שיערי תשובה

על התאר מלפניו הפסוק לו אומרים סלה, תגד תאר מלפניו אוקר ויחלל קמ' בתפלה י"ח, ולכן כ"א לא לשפר פפי תפלתא שיהא רגיל בה מימי קדמת וצידו. וצין בטבויי ח"ג סימן סב ש"ל א"מ אפלו תהי"ד פ"ש תרכ"ש, וכ"כ בקצירי שלי"ה פ"ש גרולים. ע"ש: [*] ובאריכות בפייטנים כו'. וכל מי ששקשר יש לו לזה פניו לומר פרוש הפייטנים להתפלה, וצין לעיל סימן ק ש"ו דמייטוב צריך להסירי תפלתו. ע"ש. בפייט מלך עליון כתב הט"ט שצ"ל מלך בכיון בלה ודר שחת בו הנינו בלה בב"ת ולא כמו שנדפס בכ"ף, והביאו בא"י. ע"ש: [ג] תפלות. עב"ט. וכתב בטבויי ח"א סימן כח באחד שכתב לו קצת מחוש שלא לכל לילך לכהניו התפילה בו כיון וכ"כ שיתקע לו ויאכל ולא רצה ומקמת התפילה נדר שלא לאכל עד אחר וכן יצאה סבכ"י, וכאשר השלימו תפלתם רצו לצאת פא תכס ונב"ש דברי כבולשים כמו שעה א' או שנים ואחריו מלצאת, וכתב שלכאורה י"ל שפגרים הלה אחר ל' ב"א וכל' ב"א פגרתו על וכן יצאה בבכ"י דהני אחר זמן תפלה, וזמן תורה לחיה שלא צלה זה על פתח, וזהו אם היה כראי והולך לכהניו היה יכול לצאת אחר זמן תפלה דק"ל להתקנת כו' רכ"ב דביצה דאמר חזיו לה' וכו', וא"כ אפשר דבתה הנודר בק שלא יקדים לאכל בשביל מחוש שיש לו אבל לא לאחר עלי האין: אך יש לזכות למי"ש בריה דף ל דק"י ר"ז נצטור לעמוד כו', אי"כ ב"ד שכתב רעה העם לצאת ולא כצ"י ג"כ איפא לאתפוקי פ"ג, וכן דעלמה דתיקו ספ גזרים לבחטיר, ואם רצו להסירו ויחיה לו כיון גזרים שיהם לצורך ימים, ע"ש. ואני אני מבין הרצאה מ"ה, והקמס כל שישבם ציון לא נספסם זמן ב"ד, מט"כ קאן מה שלא יצאו זו עבקה שאינה מקמת זמן ויצאת בבכ"י מן הפייט תתפלה ונבר אחר גרם להם שתתעבבו, ובמה דתח התפר שכתב בתפלה שלא תתנה פגרתו בק על וכן יצאה מן התפלה וזמן זה כבר נספסם: לכן נראה שאם אין לו כי שצ"י לו יש להקל קצת שפירט לאיש שיש לו מחוש חלי וקשה עליו להיות מצנע עד זמן ויצאתם ממש. וצין לקמן סימן תרכ"ב פמ"א דאפ"י שצ"י אחר ל' מי שקבא בנדר ומצפה שיקבא לקום לילך יש לו להתמקן עד תפלות ולא התעבב יותר מצ"י ח"כ, ע"ש. וראה דהאידנא דנהוג לאחר בריה סכבה אחר תפלות, אם אין לו ש"ש צריך ג"כ להסמיך, אם לא שקשה עליו תפנית תתנה, וע"ש בש"י ב"ש שכתב ראשון לצאת מן שיש להוש שישאר דם אחר שיתבשש בפי השוקר ולא עדיף מצפור וקב כו', וכן אם יבוא מעט דם תוך השופר ותיבש, כי דם יבש יש בו מש

באר היטב

לפניו, קלומר, אבותינו חטאו שעבדו אלילים, ואנו אין לנו מלך אלא אלה לכן צ"ע עפ"י למען שוקר, ע"כ, ובה נחשב מנהגנו שאומרים אותו בריה. א"מ קרע רע גזר דינו, נ"ל ש"ל רע גזר נשימה אמת דשכי לקדרי, דהניו שיקרע הש"י הרע שיש פגורה ומה שישאר יהיה לרחמים, פי צ"י הש"י: כולם המקבלים להפכה לרחמים, וכן והשובה וכו' מצעדין את רע הגזרה לא יפסידו בין רע לגזרה, ש"ו בסימן תרכ"ב ס"ק ו, ע"ש. יש לומר בלה דצ"י, סלה ומחל, פי מחילה גדולה מקליחה, ע"מ ת"י: (ג) תפלות. לכל הפחות, אם לא קשחל בשבת, יש"ש בכיפה, וצ"ק בפייטנים ותפלות ולא בנגונים, מ"א הארי"ו ז"ל נהג לכותב בריה יה"י וקמ"ר פי מי שאינו בוכה בתקום אלו אין נשמות טובה ושלמה, גם אמר: כל מי שבוכה אז מצטמו בכיפה גדולה מאליו, אותה שעה נזיגין לה בב"ד של מילה ונפשו מרגשת וקא לו הכיפה מאליו: (ד) מלין. כתב ט"ו:

משנה ברורה

פקדו". לפי שבראש השנה נקראה שנה רחל ונחה: (ז) שבועה¹¹¹. ומוסיפין לצשות ב' פנשיות, א' "ביום הגמל את יצחק", ב' "באשר הוא שם": (ח) השביעי¹¹². עד "אשה לר". ואם טעה והשלים הפרשה בארבעה קרואים או שלשה וצדן לא אמר קדיש, ולשלים מעין הקרואים בקרשת עקדה שאתריט. ואם אמר קדיש, אם לא חסר ממנין בק אשה, אין צריך לקרות ונסמך על המפסירי¹¹³, כן כתב בשערי אפרים. ובתשובת חתם סופר חלק אר"ח חיים סימן קסט כתב, דאם השלים הפרשה בארבעה לא יאמר קדיש עד אחר שיקראו בספר תורה שניה, ויהיה המפסיר עולה למחלי, דקמא לן מפסיר עולה למנין הקרואים. אם טעה וקרא ביום א' בקרשת עקדה יצא, וקורא ביום שני בקרשת "נר" פקד וגו' וגם פנשת העקדה עד סוף הסדר¹¹⁴. ומכל מקום אם נפרד בעודו קורא בקרשת עקדה ששעה וצדן לא בך האחרון בכה אחרונה, וגלל וקרא עמו פנשת "נר" פקד" עד סופו ואחר כך וקרף פרקה אחרונה [ממט"א וש"א]. עוד כתב בפט"ה אפרים: דאוי לכל פבר ורא ד' להשתדל שיהיה לו צליה בתקום נוראים, ואף במקומות שפוכרין מצות יקנה אותו פדמים פפי וקלת¹¹⁵, ואדרבה, יש עליו יותר פמצנה שפאה אליו פדמים ממצנה שבאה לו בחנם אין פסה: (ט) התוקע. ויש מקומות שנהגין לקרות גם המתפלה מייסר, וכן פייס הכפורים קוראין אותו¹¹⁶. ומי שנוטל שפר על התקיעה והפלה, אין נוהגין לקרותם¹¹⁷ נאר"ו: **ג** (י) וצען לעיל סוף סימן קלה. סעיף יד בהג"ה¹¹⁸, שם נתבאר

והאומרים תהלים בכל יום ומתברר להם הלל ביום ראש השנה ויום כפור, (ב) שרי לאמר, כיון שאין אומר אותו בדרך שניה בק דנה תתנה ובקשה: (ג) על הסדר¹¹⁹. לאפוקי (ג) מדעת הרב בית יוסף שמדליגין בכל מקום שמזכיר טטא, ולדידה אין אומרים "אבינו מלפניו חטאנו לפניך" מפני שאין אומרים ודוי בראש השנה (כדי שלא לתן פתחון פה למקטרג). ולומר פסוקים שיש בהם הזכרת טטא (ד) אין קפידא לכלי עלקא, כיון שאינו דרך ודוי, ובפירוש המפורז מפרש: "אבינו מלפניו חטאנו לפניך", קלומר, אבותינו חטאו שעבדו עבודת אלילים (ואנו צריכין להתודות עליהם, כמו שכתוב "והתודה את עונם ואת עון אבותם"), ואנו אין לנו מלך אלא אלה, לכן "עשה עמנו למען שמך", ובה נחשב מנהגנו שאומרים אותו בראש השנה¹²⁰. צריך לומר "מחה והעבר חטאינו ותשענו", כי פשע גדול הרבה מחטא¹²¹, וצריך לבקש תחילה על הקל ואחר כך על התמור¹²². יש לומר 'פלה', הפ"ף בפס"ח והל"מ"ד בצירויי, הפ"ו בסימן תרכ"ב פ"ב (ה) שיש לומר רע גזר' בנשימה אחת¹²³, דהניו שיקרע הוא ותפרף הרע שבפגורה, ומה שישאר פגורה יהיה לרחמים: (ד) ואם הוא שבת וכו'. השעם, (י) שאין שואלין צרכים בשבת¹²⁴, ואף (ז) קשחל ראש השנה בערב שבת, כמנהגה אין אומרים 'אבינו מלפניו': (ח) עד תפלות¹²⁵. (ח) לכל הפחות, ואם תל בשבת אין להתאריך יותר מתפלות¹²⁶, ויחל יכול להתאריך; פמה דברים אמרים, בפייטנים ותפלות, אבל בנגונים אין להתאריך: **ב** (ו) מ"וה'

שער הציון

(ג) מנן אברהם וש"א: (ג) הגר"א: (ד) אחרונים: (ה) ואף דמפגן אברהם בסימן זח פלשע להפוך, פמה אחרונים השתקו בספרים פשו"ו: (ו) מנן אברהם בשם הפוסקים: (ז) והוא הדין בערב שבת כמנהג של שבת תשובה אין אומרים 'אבינו מלפניו': (ח) מנן אברהם בשם מהר"ל וס של שלמה:

הלכות ראש השנה סימן תקפד תקפה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יא]

בין קריאת התורה⁽¹⁹⁾ וכו', בעת תקיעת שופר⁽²⁰⁾.

ולענין שתיית דיון מכות הברכה שלאחר הברית, הורה הנרשז אייערבר (הליכות שלמה ראש השנה פ"ב ס"ב ובהערות שם) שאם רעתו של המברך לאכול קודם התקיעות, יכול לצאת ולהוציא אחרים ידי חובת קידוש בכוס הברכה, ויכול לאחר מכן מיני מזונות, ובמו שכתב הרמ"א לעיל (סי' רעג ס"ה) לענין קידוש בשבת, שאפשר לבחון למצות קידוש בכוס של המילה, ואם המברך אינו אוכל לפני התקיעות, יתנו לקטן שהגיע לחינוך לעשות את הכוס, וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תרכ"א ס"ק יב) לענין שתיית כוס של ברכה לאחר הברית ביום כיפור.

ואם יוצאים לברית מילה אל מחוץ לבית הכנסת, כתב השו"ע לקמן (סי' תרכ"א ס"ב) שיש להחזיר תחילה את ספרי התורה למקומם, וכתב במשנ"ב שם (סי' ט) שהטעם הוא כדי שלא יהיה בויהן להניח ספר תורה ולצאת החוצה, וראה עוד מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק יב]

שלא יהיה הקטן רב להקדישו⁽²¹⁾ וכו', אומרים יום להקשה⁽²²⁾ וכו', משום כבוד הקנה⁽²³⁾.

וכן לענין ברית מילה ביום כיפור, כתב השו"ע לקמן (סי' תרכ"א ס"א) שמ"ל"ב קודם 'אשרי', הרמ"א (שם) כתב שהמנהג למול אחר 'אשרי', אלא שבמשנ"ב שם (סי' ז) כתב שיש טהנים כדעת השו"ע ולמול קודם 'אשרי', והוסיף שכן כתב גם הא"ר שבנכון לעשות מכה טעמים.

ולענין אמירת 'עלינו לשבח' שנהגו לומר בסיום הברית מילה, כתב בשו"ע שיש יצחק (ח"א סי' רע"ג) בשם הפמ"ג (אי"א סי' ז), שאומרים אותו גם כשמ"ל"ב לאחר קריאת התורה, וביאר הפמ"ג, שבעלינו לשבח שלאחר המילה יש שבת למילה, שבת הבדילנו מכל העולם, וכן כתבו הגר"מ גרס (בדמייך ח"ד עמ' ט) ובטעמי גביאל (הלכות ראש השנה פמ"א אות ו, וראה שם הע"י יב).

ובטעם הדבר שאומרים יום ליבשה' רק כשהל בשבת, כתב המג"א (סי' ז, שהוא מקור דברי המשנ"ב) שבשבת אין לחוש כל כך לסמיכות גאולה לתפילה (וכמו שמבואר ברמ"א לעיל (סי' ק"א ס"א)), ולכן אפשר להפסיק שם גם כדי לומר יום ליבשה'.

וכן כשיש ברית מילה ביום כיפור, כתב לקמן (סי' תרכ"א ס"ק ה) שרק כשהל בשבת אומרים יום ליבשה'. אמנם, בשעה"צ שם (סי' ב) כתב בשם הא"ר (שם סי' ג) שיש שאין אומרים ביום כיפור בכל אופן יום ליבשה', כיון שנחשב כמו אמירת הלל שאין אומרים ביום כיפור, אלא שעל טעם זה הקשה הא"ר (שם), שאם כן גם בראש השנה לא יאמרו יום ליבשה', שהרי לא אומרים בו הלל.

ומשמע שרק בגלל כבוד הברכה ירחץ ידיו מהדם, אבל מחמת הנגיעה במקומות המכוסים של הקטן אינו צריך ליטול, וכן מבואר לעיל (סי' ע"ה ס"ק כז) שיכול המוחל למרך את ברכת המילה גם כשאוחז בערוותו של הקטן.

[שעה"צ ס"ק יג]

שהיום אין נוהגין לאָרוו קלל⁽²⁴⁾.

אולם כשיש ברית מילה בעשרת ימי תשובה, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תרב ס"ק ה) שאומרים בסליחות שקודם התפילה 'זכור ברית' אחר 'יהאריך אכור'.

סימן תקפה

ברכת השופר

[משנ"ב ס"ק א]

כמו כל ברכת המצוות⁽¹⁾.

(1) ובטעם הדבר שצריך לעמוד בברכת המצוות כתב הכ"ח (או"ח סי' ח

דיה ומיש מעומד), לפי שבברכה אומרים 'זכור', שמברך על כך שהקב"ה ציונו וקירבנו לעבודתו, ועבודה צריכה להיעשות בעמידה (כלומר, עבודת המקדש צריכה להיעשות בעמידה דוקא - ראה רמב"ם פ"ה מהל' ביאת מקדש ה"ז). טעם אחר כתב הישועות יעקב (שם סי' ב), משום שהיושב בשעת הברכה נראה כמזלזל בברכה ושאינו פחד השם לגדל עינו.

ובדעבר אם ישב בשעת הברכה, כתב המשנ"ב לעיל (שם סי' ב) שיצא ידי חובה.

[משנ"ב ס"ק ב]

וְלִפְסִינָן מ'לְכָם' דְּגַבֵּי עֲמֻדָה⁽²⁾ וכו', לא הקריחום לעמוד משום כבוד צבור⁽³⁾ וכו', וְקָשְׁוּ נְהַגֵּי הַצְּבֹר לְעֻמְדָה כְּלָם גַּם בְּשַׁעַת הַתְּקִיעוֹת שְׁתוֹקְעִין קִדְּם מִקְּהָל⁽⁴⁾.

(2) כלומר מספירת השמר, שכשם שיש לספור ספירת העומר בעמידה (כמובא בשו"ע לעיל (סי' תפט ס"א)), כך יש לתקוע מעומד (ראה ט"ח).

(3) אכן, לגבי ברכת המגילה כתב המחצה"ש (סי' תרצ ס"ק א) שאף השומעים חייבים לעמוד (והביאו השעה"צ שם (סי' א)).

ולגבי ספירת העומר, כתב בבית"ל לעיל (סי' תפט ס"א ד"ה ומצוה) בשם הרי"ף גאון, שאף על פי שיש לעמוד בשעת הספירה, מ"מ במוצאי שבת שהציבור יושב בשעת אמירת 'יהי נעמי', נהנו שלא להטריח אותם לעמוד לאחר מכן לספירת העומר, אלא השי"ן יברך כשהוא עומד והקהל יענה אמן כשהוא יושב, ומבואר שרק כשהציבור כבר ישב קודם לכן לא הטריחום לעמוד. (ויתכן שטעם החילוק הוא משום שמשך הספירה הוא זמן קצר, ומשום כך אם לא שכבר ישבו היו מטריחים אותם להשאר עומדים, מזה שאין כן בתקיעת שומן ארוך יותר, ולפי זה מובן מדוע בברכת המגילה הטריחום לעמוד, שאף היא צריכה יותר מהתקיעות).

(4) והטעם ששינו עבשיו מהמנהג שנהגו לשבת בתקיעות שקודם מוסף (ומנהג זה כבר מוזכר בגמ' 'ראש השנה טו, א), כתב העמק שאלה (פרי' ברכה שאילתא קע"א אות ב) לפי שמעיקר הדין היה ראוי לתקוע רק בתפילת מוסף, אלא שתוקעים קודם מוסף כדי לערבב את השטן שתפילותו נתקבלנה (ראה גמ' שם), אכן כדי שהברכה תחול על התקיעות דמעומד, יש להימנע מלדבר בין תקיעות דמיושב' ליתקיעות דמעומד, ומשראו האחרונים את חולשת הדור שאין ביכולתם להתאפק מלדבר בין התקיעות, ועד שנתרבו הפיזיים ובר הגורם להפסיק בדיבורים וכו', תיקנו שיצאו ידי חובה בתקיעות דמיושב', ולפיכך יש לעמוד בהן, וראה תורה תמימה (במדבר כט הע' ח) שכתב טעם אחר.

[שעה"צ ס"ק ג]

וְאִף שְׁבִבְרֵי יוֹסֵף חֶלֶק הַשֹּׁפָר שֶׁשֶׁפֶט סִימָן טו קְצוּדוֹ לְסַקֵּל בְּעֵינָיו כּוֹ הַשִּׁמְיָה⁽⁵⁾.

(5) שם (סוף אות ג) כתב בשם שרית הר"ב"ש (סי' רסו), שכדבר שהחויב לעמוד בו אינו אלא מדרבנן ונלמד מאסמכתא בעלמא, סמיכה על דבר אחר נחשבת כעמידה גם באופן שהאדם הנסמך יכול אב ויטל אותו דבר, ולפיכך כתב הברכי יוסף (שם) שאף בעמידה בתקיעת שופר הדין כן, שכן הלימוד מספירת העומר אינו אלא אסמכתא בעלמא.

[משנ"ב ס"ק ד]

בְּמִקְוֵם שְׁקוּרִין⁽⁶⁾ וכו', וְרָאוּ לְמַן לְתַקֵּץ לְצַדִּיק וְהַגִּזֵּן⁽⁷⁾.

(6) אכן, בתקיעות דמעומד כתב לקמן (סי' תקצב ס"ק טו) שאין צריך לעמוד על הבימה.

(7) עוד מעלות הנצרכות לתקוע, כתב לעיל (סי' תקפ"א ס"ק יא) שצריך שיהיה בעל תשובה גמורה, ושראו שילמד כוונות התקיעות **המשך במילואים עמוד 32**

מילואים הלכות ראש השנה סימן תקפד המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק ז]
קע"ף יד פה"ק"ה"ט.

18) ולהוציא ספר תורה מבית הכנסת כדי לעשות מנין נוסף לקריאת התורה, על ידי כך יוכל כל אחד לקבל עליה בימים אלו, כתב לעיל (סי' קלה ס"ק מח) שיש שהתירו לעשות כן מטעם זה שיש ענין לכל אחד לעלות לחורה בימים אלו, אך כתב שאין זה טעם מספיק להתיר, וכפרט שבימים אלו מוכרים את העליות וכשיוצאים חלק מהציבור טרמים בזה הפסד להכנסות של הצדקה, וסיים, שאם גב אלה שיצאו מבית הכנסת מוכרים את העליות ועל ידי כך מתרבה הצדקה, מסתבר שאין להחמיר, אלא שאם אפשר, יקבעו שם את הספר תורה לאיזה זמן קצר. וראה מה שכתבנו בזה לקמן (סי' תרטט ס"ק ט).

שמנהגם למכור את העליות, לא קוראים את הבעל תוקע ושליח הציבור.

17) ועל הנוטל שכר לתקוע או להיות שליח ציבור, כתב השו"ע לקמן (סי' תקפה ס"ה) שאינו רואה סימן ברכה מאותו שכר, וראה מה שכתבנו בזה לעיל (סי' שו ס"ק בן-כד).

ואם הבעל תוקע או הבעלי תפילה רוצים למכור עליה זו לאחרים, כתב השו"ע חמד (מערכת ראש השנה סי' ב אות מב) שאינם רשאים, כיון שהם חייבי עליה כבעלי ברית שאינם יכולים לתת לאחר במקומם את זכות העליה לחורה, ועוד, שיש חשש בזה שנחשב כנוטלים שכר, וגם שדבר שהוא לכבוד ולא קני לו במעות, אינו רשאי ליתנו לאחר.

הלכות ראש השנה סימן תקפד תקפה המשך מעמוד 112

את הדבר בו מקיימים את המצוה ביד ימין וכן כתב המשניב לעיל שם ס"ק יח]. וכן הביא הגר"ש דבילצקי (זה השלחן חי"ב עמ' פה) בשם סידור רע"ז (עמ' 296), שיש לאחוז את השופר בשעת הכרחה, וכן כתב בסידור יעב"ץ (סדר תקיעת שופר אות לה).

[גם בספר המנהגים שהוא המקור למנהג זה יש גירסאות שונות, וראה מה שכתב על כך הרד"ל ה"ל].

אכן בשורת ראש משביר (ארוח סי' ל) כתב שיש אפשרות לקיים את הדין ואת המנהג, שבשעת הכרחה אכן יאחזו את השופר ביד ימין אך יכסה אותה ואת השופר במפה וכדו', וכן כתב הבן איש חי (שם). וכן כתב הגר"ש דבילצקי (שם עמ' פד) וששמע שכן נהגו אצל גדולי התורה [וראה שם (עמ' פג) שמקיים את הדין גם אם מניח את ידו על השופר מכלי לאחוז בו].

ובטעם המנהג לכסות את השופר בשעת הכרחה כתב הרד"ל (שם), שהואיל והתקיעה בשופר של איל דאי זכר לאיל שהיה בעקידת יצחק [כפי שכתב המשניב לקמן (סי' תקפו ס"ק ב)], ומובא במדרש רבה (בראשית רבה פרשה נו אות ה) שבשעה שגנה אברהם אבינו ע"ה את המזבח לעקדה הצניע את יצחק כדי שהשטן לא יחוק בו אבן ויפסלנו לקרבן, לפיכך זכר לדבר זה נהגים לכסות את השופר, טעם נוסף למנהג זה כתב בשורת אפרקסתא העניא (חי"א סי' קטו), שכיון שהשומיעה היא המצוה ולא התקיעה, מכסים את השופר לחוררת שהברכה אינה על מצוה הנעשית בגופו של השופר, אלא בקול דהוצא ממנו, ובלקוטי מהרי"ח (חי"ג עמ' ע) כתב שאפשר שהטעם הוא כדי שלא ישלוט השטן בשופר, שכן השטן משתדל לעכב את התקיעות, כשם שהיה כמעשה המובא במג"א (סי' יא) בשם מהרי"ל שהוצרכו לקרוא לתוכו יחדו נעב' מפני השטן שעוכב מלתקוע [כמבואר במטה משה (סי' תתח)]. טעם נוסף לכיסוי השופר, ראה בשורת אבני מר (ארוח סי' תלא).

10) ובטעם הדבר כתב המחצית"ש (סי' ב), שיש לסמוך על דעת רבנו תם (הובא ברא"ש ראש השנה פ"ד סי' י) הסובר שהנוסח הנכון הוא 'על תקיעת שופר' וכתב הברכי יוסף (סי' ה) שנראה שלדעתו התקיעה היא המצוה.

[שערי צ"ק יג]
השנה בן-ישראלים סימן לא"י.

11) שם כתב שדין זה רומח למי שבירך על קריאת התורה ונמצא שהספר תורה היה פסול והוציאו ספר אחר לקרוא בו, שאם לאחר שהתחילו לקרוא נמצא שהספר פסול, אין צריך לחזור ולברך, ואם קודם שהתחילו לקרוא נמצא שהספר פסול, צריך לחזור ולברך.

בשם הזוהר, עוד הוסיף שם, שנהגו שאם נתנו לאחר לתקוע ואפילו פעם אחת], אין ליתן את המצוה לאחר, הוסיף, שאפילו אם חלה התוקע שנה אחת ותנו לאחר לתקוע, לשנה הבאה יש לתת לראשון לתקוע.

ולמנוח מי שהוא אָבֵל לבעל תוקע, כתב במטה אפרים (סי' שאין למנוחו, ודינו שיהיה למנוח ש"ץ בראש השנה נראה לעיל (סי' תקפא ס"ק ז)]. ובעל תוקע שהוא אָבֵל [בגן שאין אחר וכו'] דאם יוכל לברך 'שהחיינו' להוציא הרבים ידי חובה, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תרעא ס"ק מז).

[משנ"ב ס"ק ז]

יְבָרְכֶם לְשִׂמְעָה וכו', 'על תקיעת שופר' וכו', יצא"ט.

8) ולענין אם מברכים ברכת שהחיינו ביום השני, כתב השו"ע לקמן (סי' תר ס"ג) שאם היום הראשון חל בשבת, יש לברך שהחיינו ביום השני, וביום כמשניב שם (סי' ו) שהואיל ולא תקעו וברכנו ביום הראשון הרי זו מצוה חדשה ויש לברך עליה שהחיינו, והרמ"א שם כתב שגם אם היום הראשון חל ביום חול יש לברך שהחיינו ביום השני, ובטעם הדבר כתב במשניב שם (סי' ז), שהואיל והיום השני נפרד מהיום הראשון, ויש חיוב לתקוע ביום השני, הרי זה נידון כמצוה חדשה שיש לברך עליה שהחיינו, ומימי כתב שם בשם האחרונים, שלכתחילה טוב לחוש לדעת השו"ע ולפיכך ילבש התוקע בגד חדש בשעת תקיעת השופר, ויבין בברכת שהחיינו אף על הגב.

9) ולענין עניית 'ברוך הוא וברוך שמו' על כרחה זו, כתב לעיל (סי' קכד ס"ק כא) שהשומעים שרוצים לצאת ידי חובה לא יענו, שכיון שהם יוצאים ידי חובה מדין 'שומע כעונה' הרי זה כאילו הם עצמם מברכים, ואסור להפסיק באמצע ברכה כדי לענות 'ברוך הוא וברוך שמו', וכדיעבד אם ענה אדם 'ברוך הוא וברוך שמו' על הברכה, כתב שם שיצא ידי חובת הברכה.

ואדם כבר שמועה שלא יוכל לשמוע את הברכות מהתוקע נואת התקיעות עצמן הוא יכול לשמוע, כתב הבן איש חי (שנה א פ' נצבים אות טו) שבירך את הברכות לעצמו בשעה שהתוקע מברך.

ואת המנהג לכסות את השופר בשעת הברכה המובא בשלי"ה (עניני ראש השנה) ובא"ר (סי' ח) בשם ספר המנהגים (אות קכ), ובבאר היטב (סי' תקצג ס"ק ג) בשם הבי"ח (כבר העירו האחרונים שדבר זה לא נמצא בב"ח שלפנינו], לא הביא המשניב, ואכן הרד"ל (קדמות ספר זוהר ענף ב בהע' ב) ערער על המנהג וכתב שהוא שלא ברין, שכשם שכשמברכים על דבר מאכל צריך לאחוזו ביד ימין, וכפי שכתב השו"ע לעיל (סי' ר ס"ד), כך כשמברכים על מצוה יש לאחוז

